

DOOR HET BOEREN HET BOS NIET MEER ZIEN

NIUW PERSPECTIEF VOOR BOER: BOEREN MET DE NATUUR

Stiekem vinden we de kraampjes bij de boer aan de weg gewoon heel leuk, maar waar zijn ze gebleven? Het boeren is niet meer wat het eens geweest is. Door de monoculturen verdwijnt de variatie in het beroep en hierdoor verdwijnt ook de diversiteit in het landschap. De economische opbrengsten van de goederen lopen bovendien achteruit. De boeren krijgen weinig steun vanuit de bevolking omdat het volk het moderne boerenlandschap niet als mooi en aantrekkelijk beleeft. In het gevecht om schaalvergroting heeft de natuur veel land moeten inleveren aan de boeren. Elke centimeter daarvan werd zo functioneel mogelijk ingericht. Nu komt de stedeling in het spel, deze wil meer

ruimte om te wonen en recreëren. Hierdoor komt het boerenareaal nog meer onder druk te staan. Om zijn voortbestaan te kunnen waarborgen moet de boer het roer omgooien. Aan de grootschalige productie voor de wereldmarkt moet een einde komen. De boer zal zich op de regionale markt moeten gaan richten en producten uit het natuurlijke landschap gaan verkopen aan de consument op de hoek. Hij moet het volk weer aan zich binden en andere bronnen van inkomsten zien te vinden. In het kader van een afstudeeronderzoek hebben studenten van Van Hall Larenstein onderzocht welke landschapsbeelden het nieuwe boeren oplevert. Laat de boerenrevolutie maar beginnen!

FIG. 2 LANDSCHAPSIMPRESSIE VAN EEN ELZENRIJK ESSEN IEPENBOS MET WEINIG HOUTKAP VOOR HOUTPRODUCTIE.
BRON: KONING, MEIJER, WELLEWEERD, 2010

DE NATUURBEHEERDER

Ook de natuurbeheerder is gebaat bij de een omschakeling. Doordat de boer verschillende producten verbouwt ontstaat er een mozaïeklandschap met diverse landschapsbeelden. Deze verscheidenheid aan natuurlijke productielandschappen biedt een prachtig onderkomen voor allerlei flora en fauna (fig. 2-4). De loslopende grazers, die vlees (zie fig. 6,7) en ook melk kunnen leveren, vormen op natuurlijke wijze een gevarieerd landschap met open velden en dichte begroeiing.

DE BOER

Bij de natuurbeheerders is het inzetten van grote grazers geen nieuw fenomeen meer. Nu kan de boer zijn vee ook gaan gebruiken om de natuur te beheren. Volgens het onderzoek Melken in de natuur (P. Galama, 2008) is het economisch rendabel te melkkoeien in de natuur te laten lopen. Primitieve rundersoorten kunnen jaarrond grazen in de natuur. Ook moet

BOEREN EN BEHEERDERS

De twee voormalige vijanden (boer en natuur) vinden elkaar nu in hetzelfde landschap. Het blijkt dat hun werkt niet veel verschilt van elkaar. Echter de motivatie is verschillend. De boer wil produceren en de beheerder wil een cultuurlandschap in stand houden voor hoge natuurwaarden. De natuur wordt gebruikt als landbouwareaal. Toch moet de boer oppassen dat hij niet teveel runderen wil laten grazen of teveel riet en hooi in een keer wil maaien, want dit levert een conflict op met natuurbeheer. Als de twee partijen in goed overleg te werk gaan zijn beide tevreden. In de samenwerking van deze twee zit zelfs nog een extra bonus verscholen. Natuur is landbouwgrond geworden, doordat de boer nu effectief de medebeheerder wordt van het natuurgebied. De stedeling wil nu weer recreëren in het landbouwgebied en gaat weer waarderen wat de boer betekent voor hun leefomgeving.

"ALS BOER WIL IK EEN GROOT LANDBOUWAREAAL HEBBEN OM TE BOEREN, ZONDER TOETERS EN BELLEN. HET GAAT MIJ ER OM DAT DE KOEIEN LEKKER BUITEN KUNNEN GRAZEN EN DAT IK DAAR DAN MIJN INKOMSTEN UIT KAN HALEN. HET LEVEN ALS BOER WORDT AL NIET MAKKELIJK GEMAAKT MET AL DIE LANDBOUWCRISSISSEN."

FOTO: NFTVM.NL

FOTO: NATUURGEK.NL

"ALS NATUURBEHEERDER STREEF IK NAAR EEN NATUUR WAAR HET DIER ZICH VRIJ KAN BEWEGEN. NEDERLAND BESTAAT UIT VERSCHILLENDE 'PARKEN', WIJ MOETEN HET TERREIN BEHEREN EN DIEREN VERWIJDEREN WANNEER ER EEN VOEDSEL TE KORT DREIGT. DAT VLEES KUNNEN WE VERKOPEN ALS 'WILDERNISVLEES'. OP DEZE MANIER HOUDEN WE HET HUIDIGE LANDSCHAP IN STAND."

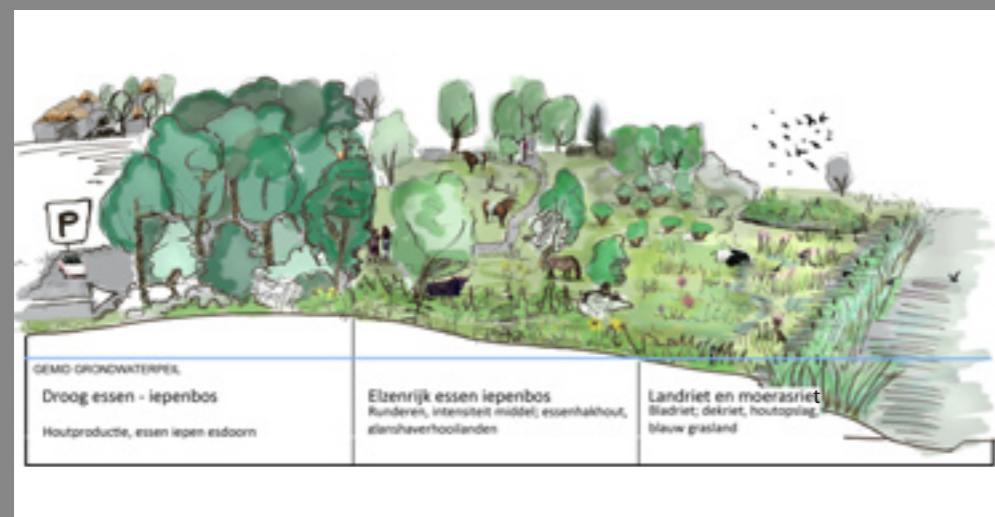

FIG. 1: CASESTUDIE NAAR EEN IDEAAL FLEVOPOLDER-LANDSCHAP, MET VEETEELT IN EEN NATUURGEBIED.

DOOR INZET VAN RUNDEREN ONTSTAAT EEN MOZAIEKLANDSCHAP, OPEN RUIMTEN AFGEWISSELD MET HOUTOPSLAG, RIETVELDEN EN HOOILANDEN. DOOR GOEDE BEHEERSMAATREGELEN EN AFSTEMMING VAN DE BEGRAZINGSINTENSITEIT IS EEN MENING VAN FUNCTIES MOGELIJK. BRON: KONING, MEIJER, WELLEWEERD, 2010

FIG. 3 LANDSCHAPSDOORSNEDEN VAN EEN ELZENRIJK ESSEN IEPENBOS MET WEINIG HOUTKAP VOOR HOUTPRODUCTIE.
BRON: KONING, MEIJER, WELLEWEERD, 2010

de boer een omschakeling maken in zijn bedrijfssysteem. Oude vormen van agrarisch landgebruik moeten weer toegepast worden: rietlanden maaien en verkopen als dakriet of biomassa (zie fig. 4). Bomen en bossen kunnen hakhout leveren wat verkocht kan worden als productiehout (zie fig. 2, 3), hakhout of biomassa. Hooilanden met bijzondere flora en fauna leveren voedsel voor de veestapel in de winter. De boer haalt op een dergelijke wijze zijn inkomsten uit verschillende producten en is minder kwetsbaar voor mislukte oogsten en sterke prijsdaling van zijn producten (J. Jansma 2010). Zie fig. 1.

FIG. 4 LANDSCHAPSBEELD; RIETLANDEN VOOR WATERZUIVERING EN BIOMASSA.
BRON: KONING, MEIJER, WELLEWEERD, 2010

'HIJ WIL WEER OP ZIJN FIETS SPRINGEN EN HET PRACHTIGE, DIVERSE, BOERENPRODUCTIELANDSCHAP OP ZICH IN LATEN WERKEN.'

De stedeling is ver van de landbouw verwijderd geraakt. Veel mensen weten niet eens meer hoe een broccoli groeit. Laat staan dat men weet welk deel van de koe de biefstuk is. Deze vervreemding is hoofdzakelijk te danken aan de globalisering van de agrarische sector (J. Jansma 2010). De stadsbewoner moet weer in contact gebracht worden met de boeren, ze moeten als het ware weer met hun beide benen op de boeren grond komen te staan. Agrariërs moeten hun bedrijven weer openstellen, zodat de stedeling weer de mogelijkheid heeft een band te krijgen met het agrarisch landschap.

Goede voorbeelden van dergelijke ontmoetingsplekken zijn de stalletjes langs de weg waar aardbeien, tulpen of kersen gekocht kunnen worden. Ouders en kinderen kunnen samen de boomgaard in om zelf hun bakje fruit te vullen. Ook kunnen boeren rondleidingen geven op hun boerderij ter educatie van schoolkinderen of andere geïnteresseerden. Dit zijn slechts enkele voorbeelden hoe de regionale landbouw de mens weer in contact brengt met de natuur. Hier ligt volgens ons dan ook de sleutel voor een duurzaam natuurlijk productielandschap.

FIG. 6 LANDSCHAPSIMPRESSIE VAN EEN DROOG ESSEN IEPEBOS MET EEN BEGRAZINGINTENSITEIT VAN 1 RUND PER HA.
BRON: KONING, MEIJER, WELLEWEERD, 2010

DE BOER

Doordat de stedeling een leuke tijd gehad heeft in de boomgaard van de boer, zorgt de boer op deze manier dat hij mensen aan zijn bedrijf bindt. De boer creëert hiermee een vaste afzetmarkt voor zijn producten. Door het creëren van draagvlak is het boerenbedrijf een stap dichterbij zijn toekomstige economische voorbestaan. Buiten de economische zekerheid heeft de boer ook een hernieuwde 'goodwill' gecreëerd bij de recreant. Als de stedenbouw nu dreigt de landbouwgrond vol te bouwen zullen de huidige bewoners voor de boer in de bres springen.

DE STEDELING

De bewoners willen hun prachtige groene woonomgeving niet opofferen voor meer woningbouw. Zij willen op hun fiets kunnen springen en het diverse boerenproductielandschap op zich in laten werken. Lekker naar de

(Jansma, 2010). Het multifunctionele natuurlijke productielandschap vormt nu meer dan alleen een decor. Het is een belangrijke eerste stap in de richting van de zelfvoorziening van een regio.

Bronnen:

Koning, M., Meijer, S., Welleweerd, H. (2010). Zelfvoorzienend Flevoland, natuur als landbouwareaal, Velp.

Jansma, J. (2010). Agromere, stadslandbouw in Almere, van toekomstbeelden naar het ontwerp, Praktijkonderzoek plant en omgeving WUR, Wageningen.

Galema, P. (2008). Melken in de natuur, Naar rendabel beheer van natte veengebieden en beekdalen, Wageningen.

"DE LAATSTE JAREN KRUGEN WE GEEN STUIVER MEER VOOR DE MELK. IK KAN HET BIJNA BETER AAN DE WEG VERKOPEN, ALLEEN DAAR HEB IK DAAR NU DE MOGELIJKHEDEN NIET VOOR"

FOTO: THE AGE.COM

FOTO: MACO.NL

"ALS STEDELING VIND IK HET LEUK DAT WE IN NEDERLAND ZOVEEL DIVERSE NATUUR HEBBEN. HET IS ALLEEN JAMMER DAT WE ER ZOVER VOOR MOETEN REIZEN. HET IS MIJN DROOM BINNEN 5 MINUTEN MIDDEN IN DE NATUUR TE STAAN."

Relatie overzicht
Bij zelfvoorzienende regio

FIG. 5. CONCLUSIE ONDERZOEK (ZELFVOORZIENEND FLEVOLAND, 2010). DE BOER IS BEMIDDELAAR TUSSEN STEDELING EN NATUUR. HIJ LEVERT PRODUCTEN AAN DE REGIONALE MARKT EN CREËERT WAARDERING VAN DE BEWONER VOOR HET BOERENBEDRIJF EN DE NATUUR. DE BOER BOERT IN DE NATUUR, WAARDOOR HIJ DE NATUUR TERGELIJKERTIJD BEHEERT. DAARDOOR GEEFT HIJ EEN GUNST TERUG AAN DE NATUUR. BRON: KONING, MEIJER, WELLEWEERD, 2010

FIG. 7 LANDSCHAPSDOORSNEDE VAN EEN DROOG ESSEN IEPEBOS MET EEN BEGRAZINGINTENSITEIT VAN 1 RUND PER HA.
BRON: KONING, MEIJER, WELLEWEERD, 2010

koeien kijken hoe die aan het grazen zijn in de natuur. Het opsnuiven van de heerlijke lucht van vers gemaaid gras en samen met het vee schuilen in het bos voor de warme zomerzon. Na een dagje uit in de natuur, 's avonds genieten van een heerlijk lokaal biologisch gegroeid biefstukje van de barbeque.

CONCLUSIE

De boer wordt de spin in het landschappelijke web (zie fig. 5). Hij zorgt ervoor dat mens, boer en natuur weer samen door een deur kunnen, ze vormen nu als het ware een symbiose waar ieder afhankelijk is van de ander

In het kader van een afstudeeropdracht hebben Hermineke Welleweerd, Steven Meijer en Melanie Koning een onderzoek verricht naar productielandschappen in de Flevopolder. Middels deze afstudeeropdracht wordt de studie Landschapsarchitectuur afgerond aan de Hogeschool Van Hall Larenstein te Velp. De vraag waar het onderzoek om draait luidt: 'Welke mogelijkheden zijn er om een woonwijk in de Flevopolder, waar een voorinvestering is gedaan in de groenstructuur door middel van natuurlijke processen, (deels) zelfvoorzienend te laten zijn en welke landschapsbeelden en landschappelijke kwaliteiten levert dat op?' De conclusie geeft handvatten bij het ontwerp van de laatste ontwerpfase.